Kirsi Anttila,
Palvelupäällikkö
Oulun kaupunki, Business Oulu
18.9.2023

HE 11/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle työttömyysturvaa, julkisia työvoima- ja yrityspalveluja sekä palkkaturvaa koskevien lakien muuttamista koskevaksi lainsäädännöksi

Työssäoloehdon pidentämisen tarkoituksena on saada työnhakijoille pidempiä työssäolojaksoja, jota tämä lainkohdan muuttaminen tukee. Tuloperusteinen malli huomioi nykyistä paremmin työmarkkinoiden erilaiset työjärjestelyt. Tätä voidaan pitää kannatettavana. Huomiota tulisi kiinnittää siihen, että työssäoloehdon täyttymisperusteet on selkeitä. Ehdotetut uudistukset, joilla pyritään poistamaan kannustinloukkuja työpaikan vastaanottamisen suhteen, on kannatettavia.

Kannatettavaa on, että mahdolliset palkanmaksun viivästykset ja maksamatta jääneet palkat tulevat suoraan viranomaiselle tiedoksi tulorekisterin kautta. Tärkeää on, että viranomaisella on riittävästi toimivaltaa asian selvittämiseksi.

Etuusmenojen siirtyminen työmarkkinatuesta työttömyyspäivärahoihin voi vähentää kuntien osuutta työmarkkinatukimenoista. TE2024-hankkeessa ehdotetun rahoitusmallin kannalta ko. säästöä ei kuitenkaan tulisi, sillä kunnat rahoittaisivat nykyisestä poiketen myös päivärahaetuuksia. Todennäköistä on, että esityksen mukaisesti arvioidut asumistuki- ja toimeentulotukimenot kasvavat.

Kuntatalouden näkökulmasta positiivisena voidaan nähdä, että tuloperusteisen mallin myötä velvoitetyöllistettyjen työssäoloehdon täyttymiseksi edellytettäisiin lyhyempää työjaksoa. Velvoitetyö voidaan päättää jo siinä vaiheessa, kun tuloraja täyttyy (esim. kesken kuukauden). Kuitenkin käytännössä työsopimuksia laadittaessa voi olla vaikeaa optimoida työsuhteen kesto niin, että se päättyisi heti, kun tuloraja tulisi täyteen.

Esityksen mukainen työssäoloehdon muutos voisi lyhentää myös kuntien velvoite- ja palkkatukityöjaksojen pituutta. Tästä voisi koitua kunnille arviolta noin viiden miljoonan euron säästö. Työnhakija-asiakkaiden yksilöllisyys on kuitenkin otettava huomioon. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen sekä syrjinnän estämiseksi tämä edellyttää virkamiesten lisäksi koko toimijakentän vahvaa yhteistyötä, tahtotilaa ja panosta sekä alueellisten eroavaisuuksien huomioimista. Palveluiden yhdenvertaisen saatavuuden, oikea-aikaisuuden ja jatkuvuuden turvaaminen haavoittuvassa asemassa oleville pitkäaikaistyöttömille, jotta heidän työllistymisensä on mahdollista. Esimerkiksi palkkatukijakson lyhentäminen ei tue kaikkien pitkäaikaistyöttömien yksilöllistä ja pidempiaikaista tarvetta työssä kuntoutumiseen, eikä lisää valmiuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Eri säädösten vaikutukset tulee huomioida uudistuksessa, jotta pystytään mahdollistamaan yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet työntekoon.

Muutoksen pääasialliset vaikutukset kohdistuvat työttömyysetuuden maksajien toimintaan. Tiedot työssäoloehdon kertymisestä saadaan maksajalta. Esityksessä ehdotetaan, että työssäoloehtokuukaudet muunnettaisiin laskennallisesti kalenteriviikoiksi vähennettäessä työssäoloehdon täyttävää aikaa työmarkkinatuen odotusajasta tai tarkasteltaessa koulutusta vailla olevan nuoren työttömyysturvaoikeuden palautumista ja työssäolovelvoitteen täyttämistä. Tämä työssäoloehtoa täyttävien kuukausien laskennallinen muuntaminen tulisi työvoimaviranomaiselle uutena tehtävänä. Tämän osalta on tärkeää, että riittävästä perehdytyksestä sekä mahdollisista tietojärjestelmien työtä tukevista toiminnallisuuksista huolehditaan asianmukaisesti. Työvoimaviranomaisessa asiakastyötä tekeville muutokset todennäköisesti näyttäytyvät myös asiakkaiden lisääntyneenä yhteydenottoina.

Muuta huomioitavaa

Muiden lakiuudistusten vaikutusten merkitystä suhteessa työttömyysturvaan tulisi myös tarkastella. Työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää koskevat muutokset tulivat voimaan 2.5.2022. Tästä syystä uusien asetettavien työssäoloehtojen määrästä ei ole vielä saatavissa tilastotietoa.

Hallituksen esityksessä on otettu hyvin kantaa yhdenvertaisen kohtelun näkökulmaan, joka velvoittaa virkamiehiä toimimaan kaikkia henkilöitä kohtaan samalla tavalla samojen vaikuttavien olosuhteiden vallitessa.

Eri säädösten vaikutukset toisiinsa tulee huomioida uudistuksessa, jotta pystytään mahdollistamaan yhtäläiset oikeudet ja mahdollisuudet työntekoon.

Kannatettavaa on, että lapsikorotusten mahdollinen poisto tullaan huomioimaan muissa lapsiperheiden toimeentulon parannuksissa, kuten hallituksen esityksessä asiaa tuodaan esille.